

Stelian GOMBOȘ

JERTFA SFINȚILOR MARTIRI BRÂNCOVENI

Istoria românilor este dominată, la sfârșitul sec. al XVII-lea și primele decenii ale celui următor, de puternica personalitate a voievodului Țării Românești, Constantin Brâncoveanu. Îndelungata sa domnie, începută la 29 octombrie 1688 și încheiată în mod tragic în anul 1714, în ziua de 15 august, corespunde unor importante transformări economice, sociale, politice și culturale.

După cum a existat o epocă a lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul sau Matei Basarab, prin amploarea faptelor lor politice sau militare, tot așa a existat o epocă a lui Constantin Brâncoveanu. Aceasta se deosebește însă de celelalte prin natura metodelor politice, Brâncoveanu Vodă încheind epoca voievozilor războinici și începând etapa negocierilor diplomatice și a stabilirii de relații personale cu conducătorii politici ai lumii de atunci.

Constantin s-a născut în anul 1654, în satul Brâncoveni, fostul județ Romanați, fiind nepot al voievodului Șerban Cantacuzino. A rămas orfan de mic, tatăl său fiind omorât în februarie 1655, în timpul răscoalei seimenilor și dorobanților, ridicați împotriva domniei. Astfel, Constantin a fost crescut de mama sa, de bunica după tată, Păuna Greceanu, și de unchiul său, stolnicul Constantin Cantacuzino, ceea ce i-a prilejuit primirea unei educații alese. Copilăria și-a petrecut-o în casele părintești din București, deprinzând carte grecească și latinească, dovedindu-se iscusit la învățătură. Murind cei doi frați ai săi mai mari, toată moștenirea părintească rămâne tânărului Cantacuzino. Se căsătorește cu Marica, nepoata lui Antonie Vodă din Popești. În 1678, unchiul său, Șerban Cantacuzino, ajunge domnitor, astfel că tânărul Constantin este înaintat vel-logofăt, cea mai înaltă treaptă a ierarhiei boierești. Avînd și o avere însemnată, acesta avea deci o situație multumitoare. Cu toate că nu a rîvnit niciodată la tronul Munteniei, a fost nevoit să primească ungerea ca domnitor, la aceasta contribuind boierii țării, împreună cu mitropolitul Teodosie și cu Patriarhul Ecumenic, cu toții prețuindu-l pentru alesele sale calități, intelectuale și morale.

Cu toate că situația țării, aflată între cele trei mari

Imperii aflate în conflict permanent (Habsburgic, Țarist și Otoman), Constantin Brâncoveanu a reușit, cu tact și înțelepciune, să păstreze o vreme un climat de liniște și de prosperitate. În această perioadă, voievodul s-a dedicat realizării de lucrări cu rezonanță culturală și spirituală, în special ctitoririi unor așezăminte laice și bisericești de mare însemnătate și valoare spirituală și arhitecturală. Astfel, au fost înălțate bisericile de la Potlogi și Mogoșoaia, mănăstirile Hurezi și Brâncoveni, precum și palatul de la Mogoșoaia, care se distinge prin stilul arhitectural Brâncovenesc, devenit renumit. Prin aceasta, Constantin Brâncoveanu a ctitorit epoca cea mai strălucită a culturii noastre românești.

De asemenea, Voievodul a trimis ajutoare și dani substanțiale către creștinii aflați în afara hotarelor țării, în Moldova, Transilvania, precum și la Locurile Sfinte. Avera lui imensă însă, rîvnită de turci, precum și intrigile de la Curte, i-au grăbit sfârșitul. Dar, astfel, voievodul și-a încununat fruntea lui, ca și a celor 4 feciori și a lui Ianache Văcărescu, primul său sftenic și dregător, care era și unchiul soției sale, cu sfîntul nimb al muceniciei pentru credința ortodoxă, pe care nu a părăsit-o nici în fața călăului. Astfel, în apropierea Paștelui anului 1714, printr-un trimis al Înaltei Porți, care a sosit la București, lui Constantin Brâncoveanu i se pune pe umăr năframa de mătase neagră, semnul maziliei. A fost dus împreună cu familia și o parte din averi la Constantinopol, unde va fi închis în umbra închisoare Edicule (Închisoarea celor șapte turnuri). Aici au fost ținuți închiși vreme de 4 luni, fiind supuși la cele mai cumplite chinuri. În temniță, domnitorul și fiii săi au fost torturați într-un mod aproape imposibil de imaginat în zilele noastre. Astfel, cronicarul spune că, pe lângă butucii în care le-au fost prinse mîinile și picioarele, li se cresta pielea capului, presărîndu-se apoi sare, li se ardeau pieptul și tălpile cu fierul roșu, erau bătuti cu bestialitate în fiecare zi. Și tot acest tratament nu avea decît un singur motiv: pentru a mărturisii unde și-au ascuns averile. După cele patru luni de tortură, ostaticii au fost mutați în închisoarea Bostangi Bașa, unde erau închiși numai înalții demni-

tari. Și aici au urmat alte serii de torturi, tot în scopul jefuirii de avere. În cele din urmă, muftiul a reușit să obțină grațierea ostaticilor, dar cu condiția trecerii la mahomedanism. Însă bătrînul voievod va refuza cu bărbăție și curaj, ca și cei dimpreună cu dînsul, drept pentru care au fost condamnați la moarte prin decapitare, în data de 15 august 1714. Această zi era menită să le adîncească și mai mult durerea din suflet, fiind și Praznicul Adormirii Maicii Domnului, dar și ziua onomastică a voievodului, care împlinea 60 de ani.

Astfel, Brâncoveanu, împreună cu toate rudeniile lui, au fost scoși din temniță, numai în cămăși, cu capetele descoperite, și purtați în lanțuri pe ulițele Constantinopolului, ca niște făcători de rele, spre locul de execuție Ialy-Kioșc, din apropierea marelui serai. De față erau, pe lângă șirurile de ieniceri și mulțimea de popor îngrozită, și sultanul Ahmed al III-lea, crudul său vizir, Gin Ali, precum și ambasadorii mai-marilor puteri europene de atunci, invitați special la macabru spectacol. Cumplita dramă n-a durat decît un sfert de ceas, după spusele unor martori oculari. Călăul i-a pus în genunchi pe toți șase, la o oarecare distanță unul de altul, li s-au scos bonetele, li s-a îngăduit să-și facă o mică rugăciune. Del Chiaro păstrează următoarele cuvinte de îmbărbătare ale lui Brâncoveanu: „Fiii mei, fiți curajoși, am pierdut tot ce am avut în această lume, cel puțin să salvăm sufletele noastre și să ne spălăm păcatele cu sîngele nostru”. Sub prima lovitură de paloș a căzut capul vistiernicului Ianache Văcărescu, apoi al fiului mai mare al lui Brâncoveanu, apoi cele ale lui Ștefan și Radu. Cînd călăul a ridicat paloșul să taie capul copilului Mateiaș, de doar 11 ani, acesta, înspăimîntat, s-a rugat sultanului să-l ierte, făgăduind că se va face musulman. Dar bătrînul tată și-a îmbărbătat astfel copilul: „Din sîngele nostru n-a mai fost nimeni care să-și piardă credința. Dacă este cu puțință, mai bine să mori de o mie de ori decît să-ți renegi credința strămoșească pentru a trăi cîțiva ani mai mulți pe pămînt”. Copilul, ca renăscut, își puse liniștit gîtul pe tăietor și-i zise călăului: „Vreau să mor creștin: lovește”, iar acesta îi tăie capul. La capătul acestor imagini cutremurătoare pentru sufletul oricărui tată, capul lui Constantin Brâncoveanu nu s-a putut dezlipi de trup la lovirea călăului, și astfel cei șase martiri și-au încredințat viața în mîinile Celui care a fost mărturisit. Apoi, trupurile celor șase eroi ai credinței au fost tîrîte pe uliți și aruncate în apele involburate ale Bosforului, iar capetele au fost înfipite la prima poartă a seraiului, unde au stat trei zile, după care și ele au urmat trupurilor. Pe ascuns, creștinii au adunat ce se mai putea recupera din trupurile celor șase martiri și le-au dus în taină de le-au îngropat, nu departe de

Constantinopol, în insula Halchi, în biserica mănăstirii Maicii Domnului, pe care Domnitorul Brâncoveanu o ajutase cu ceva timp mai înainte.

Soția marelui domnitor a stat închisă la Constantinopol pînă în luna martie anul 1715, cînd a fost exilată la Kutai, pe malul estic al Mării Negre, de unde a fost eliberată și a venit în țară, în anul 1716. Apoi, doamna Marica, în anul 1720, a adus în țară osemintele soțului ei, în timpul domniei lui Nicolae Mavrocordat, și le-a înmormîntat în biserica Sfîntul Gheorghe Nou, între mormîntul lui Ion Mavrocordat și cel al lui Grigorie Brâncoveanu. Nu s-a scris numele voievodului pe lespede de pe mormînt de teama turcilor, dar pe aceasta se poate distinge, săpată în piatră, stema Țării Românești, ca semn că acolo odihnește domnitorul acesteia.

La inițiativa fostului Patriarh al României Miron Cristea, în anul 1934, cu prilejul praznicului Sfinților împărați Constantin și Elena, sicriul cu osemintele lui Constantin Brâncoveanu a fost strămutat din biserica Sfîntul Gheorghe Nou și depus în Paraclisul Patriarhal, pentru a se săvîrși cuvenita slujbă de pomenire. A doua zi a urmat o procesiune, în cadrul căreia sicriul cu cinstitele oseminte a fost purtat, în sunetele clopotelor bisericilor, de-a lungul a mai multor străzi din București, și repus în biserica Sfîntul Gheorghe Nou, unde se află și astăzi. Prin aceasta, s-a dat cuvenita cinstire celui care, vreme de un sfert de veac, a știut să conducă în mod autonom țara lui, deși condițiile vremii erau vitrege, a reușit să ridice prestigiul cultural al Țării Românești și, mai ales, a știut să moară pentru credința străbună, în acest fel dovedind încă o dată întregii lumi că românii au avut parte și de conducători destoinici, ridicați la rangul sfințeniei.

La 20 iunie anul 1992, Biserica Ortodoxă Română, la inițiativa Patriarhului României Teoctist Arăpașu, a canonizat pe Martirii Brâncoveni, fixîndu-le zi de pomenire la 16 August (pentru a nu coincide cu Praznicul Adormirii Maicii Domnului). În zilele de 15-16 August 1992 au avut loc la București și Mănăstirea Hurezi, din județul Vîlcea, ceremoniile de proclamare a canonizării Sfinților Martiri Brâncoveni, în prezența membrilor Sfîntului Sinod și a mii de credincioși, care-și arătau evlavia față de singurul domnitor român care a preferat moartea mucenicească și martirică decît să renunțe la credința strămoșească și autentică, în Iisus Hristos... În anul acesta, 2014, se împlinesc 300 de ani de la sfîrșitul mucenicesc și martiric al Sfinților Brâncoveni, motiv și prilej pentru Biserica Ortodoxă Română, la inițiativa Părintelui Patriarh Daniel, să declare acest an drept unul jubiliar, omagial și comemorativ...